

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

HERTHA

TIDSKRIFT FÖR DEN SVENSKA
KVINNORÖRELSEN
UTGIVEN AV FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET
❧ REDAKTÖR: ELLEN KLEMAN ❧

ÅRGÅNG 1

HÄFTE 2

1914

STOCKHOLM

Skandinaviens största livförsäkringsbolag.

År 1912.

Nybeviljad livförsäkringssumma öfver 21.6 millioner kronor.
 Premiäinkomst öfver 7.49 millioner kronor.
 Ränte- och hyresinkomst öfver 2.8 millioner kronor.

Livförsäkringssumman vid årets slut öfver 242.8 millioner kronor.
 Samtliga tillgångar " " " " 70.2 millioner kronor.

I tillgångarna ingå aktieägarnes garantifondsförbindelser
 å 800,000 Kr.

Till försäkringsägarna: kontant vinst Kr. 1.013.276:95
 Till aktieägarna: utdelning " 30.000:—

Under senast förflutna 20 kalenderår har bolaget utbetalat
 till försäkringsägarna:

vinst Kr. 11.106.039
 dödsfallsersättningar " 25.330.636
 kapitalförsäkr.-belopp och
 lifräntor " 9.477.278 **Kr. 45.913.953**

Dugliga kvinnliga agenter antagas. 17

SINGER

SINGER SÖMMAR GULD I STRÖMMAR

6

P.A. COLLIJNS
BOMULLSVÄFNADER

STÖRSTA

URVAL

AF

BÄSTA SVENSKA
FABRIKAT

HOS HVARJE VÄLSORTERAD VÄFNADSHANDLARE

22

SPECIALAFFÄR
 för Äkta Spetsar

i alla genrer

Handbroderier m. m.

Största urval. Lägsta priser.

Äkta Spets- & Sidendepôt

38 LINNÉGATAN 38" HISS

RIKSTEL. ÖSTERM. 436.

STOCKHOLMSTEL. 197.00

18

HERTHA

I. ÅRGÅNG

15 JANUARI 1914

HÄFTE II

Änkedrottning Sophia.

De sorgelokkor, som vid årsskiftet ljudit över Sveriges hela land, de tälja för folket att en drottning lämnat detta jordiska. Kvinnorna höra av deras ton mera än så. Hon var en drottning på tronen, så sjunga klockorna, men tillika det, som är än högre och bättre: en god kvinna, som tänkte, kände och levde för andra, en maka, moder och uppfost-rarinna som få, de fattigas och lidandes vän, ett föredöme för varje kvinna.

Sveriges folk kände henne föga, såg henne sällan, ty sjuklighet sedan många år tillbaka tvingade henne att hålla sig fjärran från den yttre representationens krävande uppgifter, och därför saknade många den kärle-kens intuition som är nödvändig för att rätt förstå en annan människa. Den, som av någon anledning kommit i tillfälle att få en inblick i och erfarenhet av hennes uppmärksamma aktgivande på all social rörelse i hennes land, den visste emellertid, att det icke var bristande intresse för det folk, ibland vilket den höga furstinnan i över 50 år levat, som höll henne skenbart främmande för det. Den förstod snart, att den avskildhet, vartill hennes hälsotillstånd tvingade, icke utnyttjades till självisk vila och försjunkande i tanken på egna lidanden, utan fylldes av kloka planers utarbetande för andras, för folkets bästa.

Hennes livs storverk, sjukvårdens höjande, ordnades tyst och stilla från hennes eget sjukrum och utvecklades med aldrig svikande omtanke därifrån. Det är en bestående gåva till hennes folk, en gåva som alla, höga och låga, fattiga och rika, få gott av, och tacksamheten därför skall alltid sammanknytas med den gamla drottningens namn.

Organiserandet av Stockholms allmänna skyddsförening, för snart 50 år sedan, av dåvarande hertiginnan av Östergötland, avsåg att föra fram Stockholms kvinnor, ur alla klasser, till lugn, målmedveten kamp mot nöden, främst genom ett omsorgsfullt aktgivande på barnens fostran och vård. I de hem, där den dagliga kampen för brödet hindrade mödrarna att ägna barnen nödig tillsyn, skulle "skyddsfruarna" genom att med förstående och välvilja sätta sig in i de betungade mödrarnas ställning, genom vänliga råd och praktiska åtgärder av ett eller annat slag eller, där så behövdes, genom ekonomiskt stöd bistå dem i deras maktpåliggande gärning. Att skyddsföreningen ej blivit just sådan, som stiftarinnan från början synes hava tänkt, förringar ej värdet av den framsynta tanken, och föreningen har, sådan den utvecklats sig, fått vara till stöd, uppmuntran och hjälp för många, ej minst genom beredande av arbetsförtjänst genom de jämsides med församlingarnas skyddsföreningar verkande och på sina håll av dem direkt ledda arbetsföreningarna. Änkedrottningens intresse för skyddsföreningens verksamhet följde henne livet ut.

För de vanlottade och nödställda hade den nu bortgångna drottningen alltid öppet hjärta och öppen hand, och ofantligt många äro de, som av henne förhjälppts till uppfostran och oberoende. Uppmuntran och stöd för sina strävanden hos henne kunde alltid en var påräkna, som ärligt ville på ett klokt sätt arbeta för medmänniskor som på ett eller annat sätt hade det svårt; planen för verksamheten prövades dock först intresserat och ingående.

Vid kung Oscars regeringsjubileum 1897 uppvaktades drottning Sophia av representanter för ett trettioåttal kvinnoföreningar, och i talet till drottningen yttrades: "Mot höjderna riktas medvetet eller omedvetet allas blickar, och skåda de där ett flärdfritt, oförtröttat arbete för andras väl, så verkar det tändande och eggande och en var försöker i sin ringa mån följa föredömet". För detta föredöme tacka nu Sveriges kvinnor den hädangångna änkedrottningen.

Välsignelse över hennes minne.

Agda Montelius.

Sveriges uppgift i världshistorien.

I.

"Sveriges Majestät och Guds kyrka, som därpå beror, äro väl värda, att man för dem farligheter, ja själva döden lider." Så har en gång Gustav Adolf uttryckt sig, och man kan väl säga, att han i de orden sammanfattat både sin egen och sitt folks egentliga uppgift i historien, nämligen att skydda germansk folkfrihet och protestantisk trosfrihet. I båda dessa avseenden företer Sveriges historia en stark likhet med Englands — skillnaden ligger endast däri, att det engelska folket under reformationstidevarvet utkämpade sina strider för dessa stora värden huvudsakligen inom sina egna gränser och för sina egna syften, medan däremot det svenska kom att strida på främmande mark och delvis i medvetet syfte att hjälpa de förtryckta bland främmande folk. Medan Englands historia för långa tider kan utsöndras från världshistorien och drar sig tillbaka inom egna gränser i "splendid isolation", utgör Sveriges däremot hela nyare tiden igenom en del av världshistorien.

Gustav Adolf, som skrivit ett utkast till sin egen historia, har också där påpekat, att "Sveriges rike aldrig varit erövrat och lagt i träldom". Väl hava vi under medeltiden stundom haft utländska kungar, men de hava hyllats genom folkets fria val till följd av våra överenskommelser om union med Danmark, och drogo de främmande hövdingar och främmande seder med bondeförtryck eller andra olagligheter med sig, då reste sig den svenska allmogen snart och avskuddade oket, såsom den under Gustav Vasas ledning gjorde med Kristian II. Sveriges medel-

tidshistoria är i många fall lik Englands, fylld av blodiga fejder mellan olika kungaätter eller medlemmar av samma ätt, men två ting gå som en röd tråd genom detta skede: bondeståndets stora politiska betydelse och folkets starka vördnad för lagen, såsom stående över all regering. I den äldsta krönika, som behandlar Sveriges historia, nämligen ärkebiskop Rimberts *Vita Ansgarii*, en levnadsteckning över Nordens förste apostel och Bremens förste ärkebiskop († 865), förekomma följande märkliga ord:

"Sådan är seden hos svearne, att i allmänna angelägenheter har folket mera att säga än konungarne."

De orden skulle kunna sättas som motto för hela Sveriges statsförfattningshistoria. I äldsta tider bestod folket uteslutande av de fria männen, de jordägande bönderna, och när en stormansklass uppkom i slutet av 1200-talet, utvecklade den sig ur denna bondeklass och icke ur någon från främmande land importerad adel. Bland bönderna hade redan under hednatiden uppkommit en vidlyftig samling lagar, olika för de olika landskapen och fullständigare och mera oblandat bevarade än något annat germanfolks lagar. En av dessa börjar helt lugnt med orden: "Svear äga konung taga och så vråka." Rätten till uppror mot en konung, som icke ville lyda lagarna, har i Sverige aldrig varit betvivlad, och de tre förnämsta uppbyggarna av vårt parlament, Engelbrekt, Karl IX och Hans Järta, ha alla varit män, som avsatt kungar. Och ännu varsla härom två paragrafer i vår gällande rege-

ringsform, som säga, att om konungen i längre tid än ett år vistas utomlands eller är sjuk, "tage då riksdagen det förfogande med rikets styrelse, som den för gott finner".

Den svenska riksdagen, grundad 1435, under upproret mot konung Erik av Pommern, är den tredje i ordningen av alla världens representationer. England kom först, 1265, och Frankrike därefter, 1302, men då Frankrike sedan under nära 175 år (1614—1789) regerades enväldigt, äro England och Sverige de enda länder i världen, som sedan medeltiden utan väsentligare avbrott varit konstitutionellt styrda. Och i Sverige likaväl som i England står den politiska bestämmanderätten i ursprungligt sammanhang med ett kommunalt "self-government". Skillnaden ligger egentligen däri, att denna svenska självstyrelse har en ännu bredare bas än den engelska, enär den svenska nämligen icke huvudsakligen vilar på "the knights of the shires", lantadeln, utan på själva bönderna, vilka icke som de engelska äro arrendatorer, utan själva äga sin jord och vilka redan före riksdagens instiftande haft medbestämmanderätt vid lagstiftning och beskattning. På detta sätt vilar de svenska konungarnas politik i senare tider på den breda grunden av själva de djupaste folklagrens samtycke, och Cromwells ambassadör hos drottning Kristina, Whitelocke, kunde med skäl förvåna sig över hur frispråkiga dessa svenska bönder kunde vara på riksdagarna, trots den okunnighet och den i en rik engelsmans tanke nästan exempellösa torftighet, vari de levde. Med kunskaper hade de det för övrigt säkert bättre beställt än allmogen hos de flesta andra folk, och redan från slutet av 1600-

talet var ju läskunnigheten hos oss påbjuden i kyrkolagen som villkor för tillträde till nattvardsgång.

Svenskarnas kyrkliga utveckling har på visst sätt gått hand i hand med utvecklingen av deras statsskick, och i båda fallen kan ordet *f r i h e t* sättas som motto. Det är också en gammal katolsk biskop på 1400-talet, som skrivit vår första nationalsång, som börjar med orden: "Frihet är det bästa ting". Kristendomen kom sent till Sverige, egentligen först på 1000-talet, och då delvis införd genom engelska missionärer. Medan katolska kyrkan stod i sin egentliga stormaktsperiod, redde man sig i Sverige ännu med inhemska kyrkolagar, vidfogade de olika landskapslagarna, och först då Roms kulmen redan var över, blev den svenska kyrkan fullt organiserad i likformighet med dess författningar. Men aldrig har en katolsk kyrka kunnat vara mera oberoende av påvemakten, tack vare både folklynne och geografiskt avstånd.

Det är betecknande, att Sveriges största medeltida helgon, Birgitta, tillbragte sina sista tjugu år i Rom, men under ständiga varningsrop och protester mot kyrkans förfall, stundom i våldsamma och profetiska skrivelser riktade mot påven själv. Man har ofta kallat henne en reformationens förelöpare, och om hon också till sitt dogmatiska kynne är en mycket ortodox mystiker, är hon dock verkligen kritisk och rakryggad mer än de flesta gent emot sin tids prästerskap och kuria och ovanligt sund och "protestantisk" för sin tid gent emot askes och kontemplation. Till och med hennes klostreskapelse Birgittinerorden, som ännu har grenar i England, Holland och Spanien, och som

för svensk medeltida bildning varit av stor betydelse, bär i den av Birgitta skrivna regeln spår av en human uppfattning.

Flere gånger har Sverige eller dess regent varit belagt med eller hotat med kyrkans bann, bland annat av Innocentius III och Bonifacius VIII, men alla gånger har åskmolnet gått tämligen obemärkt förbi, och sista gången, under Leo X, har bannlysningen berott på kurians fäkunniga partitagande mot den nyvaknande svenska nationalitetskänslan i dess kamp med Danmark. Det är denna okloka politik, som medförde reformationen i vårt land, där alltså kampen mot danskarna blev till ett med kampen mot den internationella stat, som kallas katolicismen.

Den religiösa frihetskänslan har sedan dess hos oss varit ett med den politiska, och starkast märker man sambandet dem emellan, då både vårt statsskick och vår protestantism under den katolska reaktionens tid genomgingo sitt eldprof. Även Sverige har Filip II velat snärja i sitt nät, även hit skickades jesuitiska legater, och spänningen kulminerade på 1590-talet, då Sverige fått en katolsk konung. Läran om "icke-motstånd" har aldrig varit mera aktuell i 1600-talets England än den vid denna tidpunkt var i Sverige, där prästerskapet redan börjat predika lydnad mot all förhandenvarande överhet och stormännen hoptals rymde till sin "laglige regent" i Polen. Men hertig Karl segrade, därför att han i enlighet med gammal svensk sed hävdade lagens höghet över konungen och representationens medansvarighet med honom, när det gällde rikets väl. Denna det gemensamma ansvars princip har Gustav Adolf sedermera uttryckt i det berömda

ordet: "Konung och ständer, högre som lägre, utgöra tillhoppa det konungsliga höga majestätet", d. v. s. statens, fäderneslandets majestät, inför vilket kungens personliga bleknar bort. Därmed utgjordes överheten av konung och riksdag tillsammans, och över bägge stod lagen, som endera av dessa parter ägde rätt och frihet att skydda mot den andra, om han bröt den. Det var i själva verket icke svårt för det svenska folket, sedan urminnes tid vant vid självstyrelse i politiken, att också fatta protestantismens kärnpunkt, det allmänna prästadömet idé. Politisk och andlig frihet segrade båda i slaget vid Stångebro 1598. Men därigenom blev denna i sig själv jämförelsevis obetydliga drabbning i verkligheten den nödvändiga förberedelsen för det berömda slag, om vilket de tyska protestanterna ännu tacksamt sjunga:

"Gustav Adolf, Fürst und Held,
rettete bei Breitenfeld
Glaubensfreiheit für die Welt."

Lydia Wahlström.

Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt har den 8 och 9 dennes hållit sitt ordinarie centralstyrelsemöte, det 11:te i ordningen, i Stockholm. De enskilda förhandlingarna ägde rum i Whitlockska samskolans nya hus vid Eriksbergsgatan. Fredagen den 9 var halvenskilt möte anordnat på Continental. Herthas pressläggning hindrar oss från närmare omnämmande i detta nummer, vi få återkomma till saken i nästa.

Till Fredrika Bremers staty har Fredrika Bremer-Förbundskretsen Lund med omnejd överlämnat ett belopp av 175 kr., utgörande hälften av behållningen vid en av kretsen den 22 sistlidna november anordnad soaré. Man tänker sig att statyfonden har att vänta många tillskott av liknande slag.

Kvinnornas försvarspetition.

På sensommaren och hösten 1913 har det varit oro i sinnen i samband med rykten om att försvarsfrågans lösning skulle uppskjutas tills efter 1914 års nya val. Såväl uti pressen som på möten runt om i landet framkommo talrika yrkanden på att förslag till försvarsfrågans tillfredsställande lösning skulle läggas fram vid 1914 års riksdag.

Det förspordes även, att också bland kvinnorna överallt i landet uppstått en livlig önskan att göra sina röster hörda i denna fråga, som låg dem så nära om hjärtat. I oktober bildades i Stockholm den fosterländska kvinnokommittén, och den 6 november utsändes ett upprop till Sverges kvinnor, under tecknat av 128 kvinnor representerande olika partier och samhällsklasser, med syfte att samla namn på en petition till konung och riksdag. Slutorden i petitionen ange dess mål och innehåll: "Vi hava därför, utan hänsyn till olika politiska åsikter i övrigt, enat oss om att till Eders Kungl. Maj:t frambara en begäran att förslag till försvarsfrågans lösning på ett för landets säkerhet betryggande sätt måtte framläggas för 1914 års riksdag."

Namninsamlingslistorna utsändes emellan den 6—12 november och spriddes av frivilliga krafter, ja, man kunde nästan säga vandrade omkring av sig själva, ty ingen fast organisation fanns, som hade till uppgift att samla in namn. Inom den korta tiden af fyra veckor blevo listorna påtecknade och återsända, så att då en deputation från fosterländska kvinnokommittén den 16 dec. uppvaktade konungen, kunde den stödja sig på över 199,000 namn. Då deputationen den 20 dec. uppvaktade krigsministern, statsrådet D. Bergström, och sjöministern, statsrådet Jacob Larsson, aflämnades i lantförsvarsdepartementet 95 volymer inbundna namnlistor innehållande 260,000 namn. Den

31 Dec. hade antalet namn stigit till 265,351.

Att namninsamlingen verkligen är ett uttryck för kvinnornas opinion och ej tillkommit genom övertalning, därom vittna bäst uttalanden såväl på själva listorna som ock på de skrivelser, som medföljde dem vid återsändandet till kommittén.

Så t. ex. är en lista från norra Sverge försedd med dessa rader:

Lär dem värja vårt land, våra bröder och söner, Så till Konungen gå våra hoppfulla böner.

På en annan lista: "Ett bedjande rop, som ej bör förklinga ohört inför tronen eller i riksförsamlingen."

Från flera socknar har avgivits intyg, att så gott som alla kvinnor över 21 år antecknat sig på försvarslistorna.

Med djupaste intresse läser man igenom dessa listor med kvinnonamn från alla delar av vårt land — från Ystad till Haparanda — ja, från en liten kyrkby långt, långt norr om Haparanda har kommit en lista med 49 namn. Stilen på många av dessa namnteckningar vittnar om att handen, som fört pennan, är långt mera van vid hårt arbete än vid skrivning.

Se här en liten axplockning bland de skrivelser, som inkommo tillsammans med listorna.

"Erfarenheten har visat, att försvarsvilja finnes i högre grad än man anat och hoppats, och kvinnorna äro mycket mera inne i frågorna än man trott."

"Som ett bevis på hur den allmänna opinionen är ställd i denna fråga här, kan jag nämna att ingen enda av mig erbjudits anteckning utan att hon verkställt sådan."

"Hos alla jag talat med har jag funnit förståelse för saken och stor villighet och glädje att åtminstone på detta lilla sätt få visa kärlek till fosterlandet."

"Jag kan med glädje omtala, att alla

skrivit sina namn villigt, ja, med entusiasm, när de fått veta ändamålet.“

“Listorna hava emottagits med förståelse och kvinnorna mycket gärna och t. o. m. med iver skrivit sina namn.“

“Mycket få av de tillfrågade hava ej velat underteckna.“

Vidare inkommo talrika rekvisitioner på listor, och många av dessa åtföljdes av sympatiuttalanden:

“Anhålles vördsamt om en lista från Fost. Kvinnokommittén för insamling för vårt försvar. Vi svenska kvinnor i landsorten vilja också, så långt vår förmåga sträcker sig, verka för fosterlandets trygghet och värn.“

“Undertecknad skulle så gärna vilja stå till tjänst med insamlande av namnunderskrifter å någon lista för försvaret. Vårt samhälle är litet men ej främmande för fosterländska strävanden, ej heller, vill jag hoppas, för försvarsfrågan. Vore tacksam få mig tillsänd en lista för ändamålet.“

Att på sina håll motagitation mot kvinnornas deltagande i denna petition gjort sig gällande, därom tyckes det faktum vittna, att på en del listor redan skrivna namn återtagits. Naturligtvis kan detta tydas så, att dessa kvinnor ej haft en verklig, bestämd mening i frågan utan senare genom samtal med motståndare till saken kommit till en annan uppfattning. Men det kan även betyda, att direkt tryck utövats från t. ex. manliga anförvantes sida. Vi veta, att sådant ej är uteslutet, erfarenheter vid en annan, pågående namninsamling, den kvinnliga rösträttsrörelsens, ha visat, att det vid liknande tillfällen kan ifrågakomma. Ett ytterligare bevis för nödvändigheten av att kvinnorna arbeta sig fram till såväl inre som yttre självständighet!

Ja, så ha nu över en kvarts miljon kvinnor låtit höra sin röst uti vårt lands viktigaste fråga, och ännu många fler äro nog de, som velat men ej haft tillfälle att göra sig hörda. Denna stora tillslutning till opinionsyttringen blir ännu

en maning till dem att ej förtröttnas, som arbeta för att utverka den medborgerliga rätten för kvinnan att direkt och omedelbart få göra sin röst gällande i det offentliga livet.

Än så länge måste vi kvinnor nöja oss med att söka en tillfällig och ytterst ofullständig utväg att till dem, som makten hava, frambära våra önskingar, men den dag skall komma, då vi få helt deltaga uti avgörande av såväl de frågor, vilka beröra oss särskilt som kvinnor, som i dem, vilka gälla det gemensamma fosterlandet.

B. Nordenson.

Glimtar utifrån.

När liberalismen var ung. En ledande artikel om Grundlovssagen i den danska tidningen "Kvinden og Samfundet" (nr 21 för 1913) jämför det utskott av 30 ledamöter från bägge tingen, som i dessa dagar har till behandling det nya grundlagsförslaget, med den berömda "grundlovgivande Rigsforsamling", som för 65 år sedan utförde uppgiften att förvandla Danmark från absolut monarki till konstitutionell stat. I den församlingen voro alla de folklager representerade, som det var fråga om att skänka politisk rösträtt och valbarhet. Så liberalt var själva enväldet i dessa liberalismens blåsiga vårdagar. Visserligen sutto kvinnorna på läktaren, men det undrar ingen på; det märkvärdiga är att de sitta där ännu. "Och varför det? — För att det inte i hela Danmarks rike finns den politiker, som har mannamod och hjärta att förklara: 'Detta har aldrig i livet varit juni-grundlagens anda, det är reaktionens anda, det är enväldets anda. — Vi böra ge kvinnorna samma tillträde att jämställda förhandla med oss om den nya författningen, som enväldets makthavande på sin tid gav våra fäder'."

Politisk upplysning. Drottningen av Holland har begärt att få veta skälen till att hennes kvinnliga undersåtar fordra rösträtt.

Naturligtvis har rösträttsföreningens styrelse icke lämnat denna höga önskan obeaktad, utan skyndat att överräcka en skrivelse med de viktigaste argumenten i kort sammanfattning, några valda broschyrer samt en bok författad av ordföranden och vice ordföranden.

”Även hennes majestät drottningen-mo-
dern”, fortsätter Aletta H. Jacobs, som i ”Jus
suffragii” meddelar denna tänkvärda nyhet,
”har blivit försedd med någon upplysning,
vilken allernådigtst mottagits.”

Kriget som uppfostrare. De grekiska kvinnornas indignationsskrivelse till Europa om den bulgariska soldateskens ohyggliga våldsdåd i Balkankriget har nu framkallat ett ännu bittrare protestcirkulär från Bulgariens kvinnor, som försvara de sina och påvisa, att det var grekerna som förövade ifråga-

varande missgärningar. Genom en lycklig tillfällighet äro de i stånd att ovederläggligt avslöja andan i de grekiska trupperna. En kurir, som förde en mängd brev från nittonde infanteriregementets soldater, blev nämligen uppfångad, och dessa skrivelser offentliggöras nu av bulgarerna i facsimile med bifogad fransk översättning. De våldta hjältarna skryta där för sina anhöriga om hur de våldta alla unga flickor, som komma i deras väg, bränna alla byar ”på kunglig befallning”, döda kvinnor och barn, av 1,200 fångar lämna 41 vid liv, sticka ut ögonen på sina offer o. s. v. Därmed är dock inte bevisat, att bulgarerna ha uppfört sig civiliserat; kanske är skillnaden bara den, att de inte kunde skriva.

Bägge nationernas kvinnor rikta sin rättmätiga harm åt orätt håll. Inte greker, inte bulgarer ha skulden. ”C'est la guerre”...

Alexandra Gripenberg

In memoriam.

Det var ett rikt liv, som slutade julaftonen 1913, då Alexandra Gripenberg, en af den finska kvinnorörelsens främsta pionärer och dess mest betydande personlighet, efter en kort sjukdom fridfullt avsomnade i sitt hem i Hälsingfors; det var ett liv fyllt av gagnande verksamhet och outtröttligt uppoffrande arbete för kvinnorna och för fosterlandet.

Hennes liv hade även varit rikare än de flestas, tack vare hennes livliga intresse för allt mänskligt och den personliga beröring, vari hon kom med så många av samtidens framstående personer, både inom och utom Finland.

Hon var född 1857 på faderns gods Ter-
vus i en avlägsen landsbygd i östra Finland nära Ladoga, näst den yngsta i en talrik syskonskara. Av fadern, förre landshövdingen och senatoren, en genialisk och

framsynt man, vars verksamhet särskilt varit av stor betydelse för det finska jordbruket, hade hon ärvt många egenskaper, så t. ex. den organisatoriska och administrativa förmågan samt intresset och ofervilligheten för det allmänna, liksom hon i sitt ståtliga yttre liknade honom. Och det gamla krigareblodet, nedärvt från många generationer förfäder, röjde sig också hos henne, i synnerhet i det moraliska mod, som var en av hennes mest framträdande egenskaper.

Hos den Gripenbergska syskonskaran voro estetiska och litterära intressen mycket livliga. Flere av dem voro musikaliskt, litterärt och konstnärligt begåvade. Vad särskilt Alexandra beträffade, började hon tidigt skriva, och hennes första samling ”Berättelser” av Ringa utkom, då hon ännu ej var fullt 20 år; på den tiden drömde

hon att bliva skönlitterär författarinna, och hennes vän och gynnare Zacharias Topelius uppmuntrade henne i dessa planer. I det Topeliuska hemmet tillbragte hon efter sina egna föräldrars död ett par år, och den åldrige skalden, vars föreläserska och handsekreterare hon var, utövade ett stort inflytande på den unga begåvade flickans utveckling och sinnesriktning. Men hennes drömmar om att i vitterhetens utövning finna sitt livskall gingo snart om intet. Allvarligare och mer krävande uppgifter väntade henne. Visserligen utgav hon ännu några längre och kortare noveller, men redan de varsla om hennes framtida livsgärning, som skulle falla inom det sociala arbetet, särskilt arbetet för hennes eget köns höjande.

Alexandra Gripenbergs skriftställareverksamhet har dock på dessa områden varit synnerligen omfattande, och de af henne utgifna arbetena utgöra ensamt de ganska avsevärda resultat av ett livsverk. Utom novellerna från ungdomsåren finnas där "Från läktaren", profiler från lantdagen 1885, "Ett halvår i Nya världen", en samling skildringar från hennes amerikanska resa, det digra "Reformarbetet till förbättrande av kvinnans ställning" i både Europa och Nordamerika, varav ensamt den tredje och sista delen, som behandlar de tre skandinaviska länderna och Finland, omfattar 500 sidor. Vidare den utförliga redogörelse för slöjdförhållanden i utlandet hon skrev på uppdrag såsom medlem av den statskommitté, som tillsatts för att utarbete plan för organiserande av yrkesskolor. Härtill komma en mängd publikationer, som utgivits av Finsk Kvinnoförening under de cirka tjugu år hon var dess ordförande och vilka

hon redigerade och till största delen själv skrev, bland dessa nämna vi den omfattande "Kalender över kvinnoarbetet i Finland" (1894), "Finska Kvinnor", "Biografiskt album", kalendern "Excelsior" (ett par årgångar). Lägg härtill, att hon under sin ordförandetid skrev föreningens samtliga årsberättelser samt en massa rapporter, särskilt till utlandet. Samtidigt utgav hon i 22 år den finskspråkiga tidskriften "Koti ja Yteiskunta" (Hemmet och samhället), som var ett utmärkt organ för kvinnosaken i Finland och även ständigt följde med rörelsen i utlandet och därjämte hade en mängd praktiska bilagor, där trädgårdsskötsel, hemmets och barnens vård, klädsömnad och vävnad m. m. behandlades av sakkunniga personer. Vidare var hon en flitig medarbetare i flere både finska och utländska tidningar och tidskrifter och skrev både i kvinnosak och andra sociala och litterära ämnen. Dessutom hade hon en mycket vidsträckt korrespondens, icke minst med kvinnosakskretsar i utlandet, med vilka hon stod i flitig förbindelse.

Hennes verksamhet inom Finsk Kvinnoförening har av en Hälsingforstidning i nekrologen över henne karaktäriserats såsom "av kulturhistorisk bärvidd". Föreningens uppgifter ha också sträckt sig långt utöver de för en kvinnoförening vanliga. Den har arbetat icke blott för förbättrande av kvinnans rättsliga och sociala ställning och för öppnande av nya verksamhetsfält för henne, utan även tagit en livlig del i det upplysningsarbete, som under de senaste decennierna pågått i Finland. Den har ordnat elementarkurser för arbeterskor i städerna och för allmogekvinnorna på landet, ambulatoriska matlagnings- och

handarbetskurser, trädgårdskurser, underhållit medellösa flickor vid folkhögskolor, mejeri- och trädgårdsskolor, ordnat sommarkolonier för arbetande kvinnor och arbetsförmedling för tjänarinnor m. m. Med landsorten, där den har en mängd filialer — antalet har uppgått till över 40 — har den stått i nära rapport och titt och ofta utsänt föredragshållare till dessa filialer. Alexandra Gripenberg företog ofta själv dylika föredragsturnéer till olika trakter av Finland. Och hon ledde med öfverlägsen förmåga och livligt intresse föreningsarbetet i Hälsingfors, organiserade det och följde det i varenda detalj; skötte förhandlingarna vid de många sammanträdena, höll utmärkta föredrag i olika ämnen, ja, till de tillställningar, som föreningen anordnade för att stärka sin ekonomi, skrev hon ofta små dramatiska skämt med uddiga anspelningar på aktuella händelser och personer, vilka alltid gjorde storartad succès.

Hennes ovanliga retoriska förmåga var naturligtvis av stor betydelse för hennes förening. Som vältalare stod hon nog främst bland nordens kvinnliga talare, och hennes stilistiska förmåga stod i jämhöjd med den retoriska. Hennes många representativa egenskaper blevo också i hög grad tagna i anspråk, och Finlands kvinnor hava i sanning varit lyckliga att vid många tillfällen hava haft en så utmärkt representant. Också var hon känd som ingen annan nordisk kvinna i utlandet, där hon gjort en mängd studieresor bl. a. för insamlande af material till sitt "Reformarbete", och även med statsunderstöd för den förut omtalade slöjdkommitténs räkning. Det fanns knappast något land i Europa, där hon ej varit. Hennes första längre ut-

ländska resa företogs 1887 och gällde först England, men utsträcktes sedan till Förenta staterna, där hon tillbragte ett halvår, besökte många olika städer och orter och färdades ända fram till Stilla hafvets kust.

Under sin vistelse i Amerika sammanträffade hon med många av landets mest framstående kvinnor, däribland den berömda författarinnan till "Onkel Toms stuga", Harriet Beecher Stowe, Frances Willard, den bekanta nykterhetsaposteln, vidare Clara Barton och Mary Livermore, vilka bägge under slavkriget verkat så mycket för de sjukas och sårades vård, samt först och främst med en mängd av kvinnorörelsens pionärer, såsom Lucy Stone, Julia Ward Howe, Elisabeth Cady Stanton och Susan B. Anthony, i vilka bägge senares hem hon tillbragte längre tider.

Hon bevistade också såsom Finsk Kvinnoförenings representant den första internationella kvinnokongressen, den i Washington 1888, vid vilken det Internationella Kvinnoförbundet stiftades. I detta förbund var hon längre fram skattmästare och deltog i dess stora femårs-kongresser i London 1899 och Berlin 1904 samt i några av dess styrelsemöten (Executive Meetings), sista gången i det i Stockholm september 1911, då hon som ordförande representerade det nystiftade "Finlands Kvinnors Nationalförbund".

Vid dessa och andra kvinnokongresser hon bevistade var hon alltid en av de mest uppmärksammade deltagarna, och hennes ord vägde alltid tungt vid förhandlingarna.

Lady Aberdeen, Internationella Kvinnoförbundets ordförande, var i varm vän-

skap förenad med Alexandra Gripenberg och stod i flitig korrespondens med henne, som hon värderade som en af sina främsta medhjälpare i det internationella arbetet. På uppdrag af lady Aberdeen företog också Alexandra Gripenberg 1906 en resa till Grekland och Turkiet för att bland dessa länders kvinnor väcka intresse för Internationella Kvinnoförbundet och om möjligt få till stånd Nationalförbund därstädes. Ett sådant har även kommit till stånd i Grekland. Efter denna resa, varunder hon höll föredrag både i Aten och Konstantinopel, begav hon sig direkt till Dublin, där hon var lady Aberdeens gäst och bl. a. talade vid ett stort irländskt kvinnomöte (Alexandra Gripenbergs språkkunskaper voro stora och hon har hållit föredrag på icke mindre än fem olika språk).

Från Irland for hon till Internationella Kvinnoförbundets styrelsemöte, som den gången hölls i Paris, och där hon redogjorde för sin resa i Grekland och Turkiet. Samma sommar bevistade hon den kongress den Internationella kvinnliga rösträttsalliansen höll i Köpenhamn, och här fick Alexandra Gripenberg till de kvinnliga rösträttskamparna från olika länder och världsdelar bringa det glada budskapet att Finlands kvinnor såsom de första i en europeisk stat fått politisk rösträtt och valbarhet.

Vid valen 1907, de första efter den nya ordningens införande, blev fröken Gripenberg med ett av de största röstetal som avgåvos invald i lantdagen av Åbo västra valkrets. På de tre lantdagar hon bevistade, arbetade hon oförtrutet för reformer inom lagstiftningen för kvinnor, en mängd motioner i detta syfte väcktes

av henne, till andra hade hon anslutit sig. Så se vi hennes namn under motioner om skärpt straff för sedlighetsbrott mot minderåriga, om hustrus myndighet och äganderätt, om den gifta moderns rätt till sina barn, om reformer i de utom äktenskapet födda barnens rättsliga ställning, om ökning av barnmorskornas antal, om undervisning i huslig ekonomi m. m. Med stor värme, eftertryck och sakkunskap uppträdde hon på lantdagen mot en alltför ensidig arbeterskeskyddslagstiftning. Hon var under de lantdagar, vari hon deltog, medlem av lagutskottet, under den sista dessutom av stora utskottet. I anledning av de frågor rörande äktenskapslagstiftningen, som förekommo inför lantdagen, utgav hon 1909 en kort översikt av "Makars äganderättsliga förhållanden i olika länder".

Finsk Kvinnoförening hade allt från sitt stiftande (1884) haft kvinnans politiska rösträtt på sitt program. Det måste således hava varit en stor glädje för föreningen och dess ordförande, då Finlands kvinnor vunno den fulla medborgarrätten. Många omständigheter, på vilka jag icke här kan närmare ingå, gjorde dock, att segerns frukter icke blivit så stora och härliga, som man väntat och hoppats. Alexandra Gripenberg ansåg dock ingalunda, att kvinnans politiska rösträtt i Finland blivit ett nederlag för idén, tvärtom förklarade hon många gånger, både muntligen och skriftligen, att det oaktat de ogynnsamma förhållandena visat sig, att de för hemmen och kvinnorna vitala intressena betydligt lättare kunna framläggas och vinna gehör inför lantdagen, sedan kvinnor blivit ledamöter av densamma. Om samarbetet mellan män och kvinnor på det politiska

området har hon yttrat, att de samarbetade förträffligt under valförberedelserna och överhuvud även tillfredsställande inom partierna. Däremot nekade hon icke till att vissa svårigheter kunnat yppa sig beträffande samarbetet mellan män och kvinnor på lantdagen, och ansåg, att ännu behövdes en lång tids samarbete mellan bägge könen, för att de på alla områden skulle lära fullt förstå varandra. Särskilt divergerade deras meningar ofta om vad som vore de stora och de små frågorna, vad som vore ett folks vitala intressen.

Själv fick hon icke länge deltaga i arbetet på lantdagen. Redan vid nyvalen i maj 1909 måste hon avsäga sig omval på grund av sin vacklande hälsa.

Djupt kändes på lantdagen, i synnerhet inom dess kvinnogrupp, förlusten av hennes trägna arbete, hennes rika erfarenhet, hennes klara och oförvillade omdöme och säkra takt.

Ännu beskärdes henne några år av flitigt arbete, dock även tidvis avbrutet av sjuklighet — så förra vintern, då hon i tre månader låg under behandling på Röda Korsets sjukhem i Stockholm. Denna kur tycktes dock hava god verkan, och det syntes vara goda utsikter till stadigvarande förbättring. Under den förflutna hösten gick hon åter helt upp i arbetet, var full av förslag och planer, men så kom helt plötsligt döden som en oväntad, men kanske icke ovälkommen gäst och skänkte frid och ro efter arbetet och mödorna.

Dock bör man icke tänka sig Alexandra Gripenbergs liv såsom tungt och mörkt eller henne själv som nedtryckt av arbete och omsorger. Visserligen sörjde hon djupt — och vilken fosterlandsvän skulle icke göra det? — över förhållandena i

hennes land och över många tidsriktningar, som hon med sin djupa sedliga uppfattning icke kunde gilla, men hon hade en ovanlig sinnets spänstighet och ett ovanligt glatt och jämnt lynne. Hon kände i hög grad både livsglädje och arbetsglädje, och i fullt mått hade hon insett sanningen av orden: "Det är saligare att giva än att taga."

Ja, frikostigt gav hon kvinnosaken och sitt lands kvinnor av sin rika begåvning; sin ovanliga arbetsförmåga utnyttjade hon till det yttersta; aldrig tänkte hon på att spara sig, aldrig på egen vinning, egen fördel eller bekvämlighet. Jag vill blott anföra ett enda exempel på hennes offervillighet. Det var då Finsk Kvinnoförening skulle utgeva "Kalender över kvinnoarbetet i Finland". Detta krävde naturligtvis mycket arbete, och huvudparten därav föll som vanligt på ordföranden. Hon måste därför avsäga sig annat arbete, sådant som betalade sig, och då härigenom hennes inkomster för året betydligt skulle reduceras, flyttade hon från sin trevliga och väl belägna våning och till en betydligt anspråkslösare och billigare bostad inåt en gård.

Lika litet sökte hon efter sin egen berömmelse, efter popularitet eller folkgunst, allt detta uppoffrade hon hållre än hon vek en hårsman från vad hon ansåg vara rätt och sannt. Hon var i sanning en helgjuten personlighet, huvudet högre än allt folket, icke blott i avseende på intellektuell begåvning, utan även i avseende på karaktärens renhet och ädelhet. Småsinne och avundsjuka spårade man aldrig hos henne, lika litet som någon självförhävelse. Såsom ett exempel härpå vill jag nämna, att i den avdelning av hennes

"Reformarbete", som behandlar Finland, nämnes icke en enda gång hennes eget namn.

I det personliga umgänget var hon ytterst angenäm och älskvärd, hennes sällskap var lika roande och intressant som lärorikt, alltid hade hon något av intresse att berätta — och få kunde berätta som hon — antingen från sitt rika livs många upplevelser eller om något som hon läst, ty hon läste mycket och hade ett utmärkt minne för vad hon läst. För sina vänner var hon den ömmaste, mest hängivna vän, och även då hon var överhopad med arbete fann hon tid för dem och tid att skriva långa brev till de frånvarande.

Hon hade så många glädjämnen, hon njöt af allt skönt både i naturen och konsten. Hennes sinne för humor var ovanligt utvecklat, och ingen kunde skratta så hjärtligt som hon åt ett gott skämt eller en rolig historia.

Bland hennes glädjämnen var också att komma till Sverige. I Stockholm trivdes hon synnerligen väl, och hon älskade att ströva omkring i den gamla staden och kände dess trånga gränder och gamla hus bättre än mången infödd stockholmare. Hon var förtjust i Stockholms omgivningar och besökte gärna våra lustslott; ännu sista gången hon var i Stockholm, övertalade hon mig att en dimmig och fuktig oktoberdag följa henne till Drottningholm. Hon var mycket hemma i Sverges historia, och då hon riktigt ville vila sig från arbete, kvinnosak och politik

läste hon Fryxells Berättelser ur svenska historien. Hon älskade våra stora minnen och var stolt att såsom finne hava del i dem. Hon var i Stockholm, då Gustaf Adolfs minne firades den 6 nov. 1907, och nedlade då blommor vid hjältekungens stod.

För Fredrika Bremer hyste hon en djup vördnad och beundran, och när hundraårsdagen av Fredrika Bremers födelse firades den 17 aug. 1901, hade Alexandra Gripenberg rest över till Sverige och deltog i hyllningen vid gravens på Österhaninge kyrkogård, där hon nedlade en krans på Finsk Kvinnoförenings vägnar och höll ett vackert, stämningsfullt tal slutande med några strofer ur Topelius' sång till Fredrika Bremers minne.

Alexandra Gripenbergs lifsgärning företer icke så få likheter med Fredrika Bremers, och mycket i hennes gamle väns sång till den svenska banbryterskan kan tillämpas på henne. Jag vill därför sluta denna ofullständiga minnesteckning af denna finska kvinna, som i sanning verkat i Fredrika Bremers anda, med dessa skalstens ord:

"Nu har hon ro. Den vida oceanen
begraver uti vester hennes spår.

Men inga världshavs töcken, ingen bölja
Och ingen virfvelvind av öknens sand
Skall sopa hennes verk från jordens
dunkla rand
Och hennes andes verk från dem, som
henne följa"

Maria Cederschiöld.

En mans synpunkt.

The Odd Women är en för tjugo år sedan utkommen roman av den 1903 avlidne engelske författaren George Gissing, en kvinnoaksroman, märklig nog, givetvis en smula "föråldrad" i en del av de yttre förhållanden den förutsätter, 1870- och 1880-talets, men för övrigt lika "aktuell" som den kan ha varit vid sitt framträdande, så till vida som förändringen i de psykiska tillstånden, föreställningssätt och känslor, hos den stora mängden på intet sätt hållit jämna steg med de yttre förändringarna.

Mary Barfoot och Rhoda Nunn leva för kvinnans frigörelse. De sätta in sitt liv på att både etiskt fostra och yrkestekniskt utbilda unga flickor ur den bildade klassen till arbete. För att bli självständiga måste dessa bildade flickor lära sig att verkligen duga till något, som har bättre köpvärde på arbetsmarknaden än den utbildade guvernantens och sällskapsdamens illa avlönade, oftast under personligt förödmjukande villkor utövade syssla. Men huvudsyftet för Mary Barfoots och Rhoda Nunnns verksamhet är något vida djupare och mera betydelsefullt än förbättrade arbetsvillkor för dem de leda. Framför allt och i allt gäller det att skapa arbetsglädje, självaktning, viljestyrka, ädel självständighet.

I oppositionen mot det olycksbringande och ödesdigra i den slentrian, som gör den bildade kvinnan till en svag, passiv varelse, helt beroende av tillfälligheter över vilka hon ingen makt har och ytterligt hjälplös, när hon av en hård nödvändighet tvingas stå på egna ben, äro de båda vännerna helt ense. Men endast

Rhoda, den yngre av dem, är behäftad med ett drag av fanatism. Mary är en mjukare natur, har större livserfarenhet och mera tolerans. Bådas liv är intressefyllt, rikt, i sanning levande, får glans och lyftning genom medvetandet om ett ideellt mål.

Lika målmedvetna, klartseende, präglade av själslig och kroppslig sundhet som Mary Barfoot och Rhoda Nunn äro, lika utblottade äro systrarna Madden på alla dessa egenskaper. En god far ha de haft, ett gott hem — boken börjar med en familjeidyll vid tebordet i änklungen doktor Maddens hus — men det upplöstes genom faderns plötsliga död. De båda äldsta systrarna Alice och Virginia ha alltsedan trälät i främmande hus hos obildade människor, som guvernant för småbarn och sällskapsdam. Arbete betyder för dem överansträngning och underbetalning, gråhet och tröstlöshet. Vid några och trettio års ålder, då Rhoda Nunn ännu är en ung kvinna, äro de redan av brist på livsinnehåll och genom osunt levnadssätt personligen urvattnade och till hälsan förbi, gamla i förtid. De äro redan på utförsbacken och ha intet att hoppas på utom att deras unga syster, den vackra Monica — trots sina begränsade möjligheter som butiksfroken i en Londonaffär — skall bli väl gift. Medan både Virginia och Alice på en gång i flera månader äro utan plats, kunna de ej ens unna sig att äta sig riktigt mätta, då de ej våga röra sitt lilla kapital. Men när de en söndag, hennes enda fridag från tretton timmars dagsarbete, fira sin unga systems myndighetsdag, bjudes hon på lax och

kotlett och vinbärstårta, medan de äldre systrarna under vegetarianska förevändningar hålla sig till havrevälling.

Systrarna komma emellertid i förnyad beröring med Rhoda Nunn — vars mor en gång i tiden varit deras fars patient — och på hennes råd lämnar Monica sitt hälsoförstörande och genom kamraternas simpelhet nästan outhärdliga bodarbete för att utbilda sig till maskinskriverska. Alice får en plats av samma slag som förut. Virginias nervsystem är alldeles förstört, och hon, som varit den mest intellektuellt lagda af systrarna, kan nu ej mer läsa något annat än de mest vattenhaltiga lånbiblioteksromaner.

Monica är föga böjd att tro på Rhoda Nunns och Mary Barfoots idealer av självständighet. Hela andan av deras verksamhet är henne främmande och med ungdomens tillit till sig själv är hon ej — som de äldre systrarna i sin förkomna hjälplöshet — färdig att falla ned i beundran för så mycken viljekraft och säkerhet hos kvinnor, även om hon ej kan förbli okänslig för Rhodas och Marys vinnande väsen och tilltalande yttre. En medelålders man med allvarsamt väsen, en enstöring med förmögenhet, vars bekantskap Monica gjort på ett okonventionellt sätt under en ensam liten söndagsutflykt, friar till henne så snart han vågar, d. v. s. sedan de träffats några få gånger. Fängslande har hon från hörjan ingalunda funnit honom, och hon är inte egentligen mera krasst beräknande än hon är äventyrslysten. Men tacksamheten överskyler vad som fattas, och hon säger ja. Systrarna äro överlyckliga, Virginia rent utom sig av förtjusning över själva faktum: Monica blir gift! Och förmöget gift!

Monica har inga ovanliga egenskaper, varken till begåvning eller karaktär, men en god natur och sunt vardagsförstånd. Föräldrahemmets etiska och kulturella förmåner har hon, som vid fem år förlorade det, saknat. I sin nya ställning av förmögen fru har en så ung varelse efter ett så torftigt liv en oskyldig och naturlig lust att få se sig om, träffa människor, se litet mera av världen. Redan kort efter bröllopet framsticker den bjärta olikheten i smak och håg hos den unga hustrun och den dubbelt så gamle mannen. Han är mycket kär i henne, men det gör honom blott desto misslyntare, då han ser hur hon gläder sig åt all "omväxling". Han hatar själva ordet, både därför att han själv är en pedantisk flegmatiker och därför att det för honom betecknar, att hon ej är nöjd med hans sällskap dygnet om. Varje föremål utom det gemensamma hemmets fyra väggar som tilldrar sig hennes intresse ser han snett på. Hon märker hans oresonlighet och får övertaget. Efter långa, ovanliga och fruktlösa diskussioner om hustruns plikter blir hon småningom praktiskt taget fri att komma och gå efter behag, fast hennes mans inrotade övertygelse om kvinnans plats och uppgift icke förändrats annat än genom en tillsats av pinsam oro, kväljande svartsjuka. Det dröjer icke länge innan hans svartsjuka får ett bestämt föremål: Miss Barfoots kusin Everard. Han kan inte hålla inne med sina helt och hållet omotiverade farhågor och avlägsnar därigenom allt mer sin hustru ifrån sig, värre än så: kommer henne att i fantasin sysselsätta sig med farliga möjligheter.

Utvecklingen av Widdowsons och Monicas äktenskapshistoria, ett försörjningsgifter-

mål med olycklig utgång, är skildrad med den mest bindande psykologi. Monica blir allt olyckligare. Ingen vän har hon till stöd. Mary Barfoot och Rhoda Nunn har hon ej kommit nära och träffar dem sällan. Systemen Virginia, som är kvar i London, råar icke med sig själv, så mycket ser Monica, fast hon ej vet, att systemen vänjt sig att bruka starka drycker som upplivningsmedel. Monica förälskar sig efter någon tid i en ung man med vinnande utseende, som hon lärt känna kort efter sitt giftermål. Beundransvärt välträffad, som hela Monicas utveckling, är den själsprocess, varigenom hon, som förut icke haft något annat kärleksideal än ett vägt och negativt, i opposition mot butiksflickornas råhet, och som knappast känt några män, efter sitt oromantiska giftermål i sin växande självmedvetenhet och med romanlitteraturens hjälp bildar sig ett manligt ideal i varje detalj olik mannen och tror sig återfinna det i Bevis, som hon redan lärt känna. Han å sin sida är visserligen förälskad i henne och gör henne vid ett tillfälle, när de äro ensamma, en stormande kärleksförklaring, men är ingalunda hågad att kompromettera sig för hennes skull eller över huvud åtaga sig något ansvar. För att få träffa honom har hon ett par gånger ljugit för sin man, som hon nu fast beslutit att lämna. Älskarens omanlighel sviker hennes förväntningar och kastar henne tillbaka på sig själv. Just då har hennes man spionerat på henne, upptäckt att hon ljugit om vart hon ämnade sig och anser sig ha fått bekräftelse på sina svartaste misstankar, då han vet henne ha varit uppe i det hus, där Everard Barfoot bor, i en annan våning än Monicas verklige beundrare.

Parallellt med Monicas olyckliga äktenskapshistoria skildrar författaren Rhoda Nunnns kamp med den makt hon till kvinnornas och mänsklighetens bästa velat förklara krig: erotiken. Hennes heta ovilja mot genomsnittskvinnornas ovärdiga beroende av ovärdiga giftermål och hennes förkastelsedom över den gängse manliga moralen gör henne fientligt stämd mot äktenskapet. När hennes äldre vän Mary Barfoot varnar henne för att strida mot naturen, svarar hon: Kristendomen har för sitt genombrott behövt asketismen. Nu kräver kvinnornas sak frivillig asketism. Den pinsamt nödtvungna, tvinsjuka asketismen hos de sysslolösa eller ovilligt arbetande, i sig själva tomma kvinnorna har icke höjt männens moral. Den livet och verkligheten förvanskande kvinnliga sentimentaliteten är ömkansvärd. Vad som göres behov är viljespänstiga, alltigenom mot sig själva ärliga kvinnor, som med glatt och friskt mod besluta sig för det ensamma liv under vilket de andra vändas.

Mary Barfoots kusin Everard kommer tillbaka till England efter lång frånvaro och blir snart en ofta sedd gäst i de båda vännernas hem. Mary, som är åtskilliga år äldre än han, har förr, utan att han vet det, varit starkt fäst vid honom. Han var då mycket ung. Hon led mycket under några år, men nu är hennes hjärta längesedan fritt. Endast i form av en glimtlik, nästan genast kuvad svallning av svartsjuka uppdyker den gamla känslan, när hon en tid efter Everards hemkomst till England ser, att hans tydliga intresse för Rhoda, som för honom är en ny bekantskap, icke är obesvarat.

Everard gör närmast intryck av intellektuell epikuré, intelligent, skeptisk, un-

derhållande sällskapsmänniska, och lever som privatman, utan yrke. Rhoda och Everard iakttaga varandra med ömsesidig nyfikenhet. Nyfikenheten blir genast ett mycket starkt intresse och intresset blir förälskelse, hos honom snart, hos henne senare. När han första gången — vid en tête-à-tête, som Londondimman förskaffat honom genom att försena Marys hemkomst — säger Rhoda, att han älskar henne lidelsefullt, erkänner hon inte för sig själv, än mindre för honom, att det finns något gensvar hos henne.

Rhoda och Everard finna intellektuell njutning och psykologisk upptäckarglädje i varandras sällskap. Eljest är deras förhållande gentemot varandra från början ingalunda ideellt. Everard, som utan att vara den libertin hon i honom förmodar icke är någon novis på erotiskt område, närmar sig Rhoda med håg och avsikt att experimentera. Han ensam är aktiv. Rhoda är tillbakadragen och tillåter sig aldrig ett ord eller en åtbörd av koketteri. Men den fördolda kraftmätningen, som hon snart blir medveten om, eggas också henne. Ingendera har någonting emot att se den andra gripas av en verkligt stark böjelse. Ingendera vill själv bli det. Inom år och dag har detta dock skett, och båda äro medvetna om att den avgörande krisen snabbt närmar sig.

Det är något mer än ett år efter deras första bekantskap. Rhoda tillbringar en kort sommarferie vid kusten uppe i Cumberland. En afton uppenbarar sig Everard, ditrest för att råka henne, halvt avtalat. Nästa dag äro de tillsammans på tu man hand på en utflykt inåt bergen och sjöarna, en "idealdag" av ljus glädje utanför alla brännande frågor och all var-

dag. Stort och smått, fotvandring och måltider, utsikter och samtal, allt njutes med alla sinnen vakna som aldrig eljest. På kvällen mötas de åter vid stranden och nu komma frågorna. Lidelsen talar och svarar i darrande ord och berusande kyssar.

Redan vid deras nästa sammanträffande följande morgon är stämningen förändrad, närheten borta. Everard hade besvarat Rhodas allvarliga vädjan om han icke vore bunden vid någon annan kvinna — en vädjan framkallad icke blott av hans av Mary antydda ungdomslättsinne utan av ett intresserat samtal mellan Everard och Monica, i själva verket om h e n n e, Rhoda, som hon bevittnat — med ett klart nej. Men Everard hade själv känt sig besviken på Rhoda i det prov han velat ställa henne på: att hon av kärlek till honom i full tillit och utan tvekan skulle lova sig till honom i den föreställningen att han, den obarmhärtinge kritikern av det konventionella äktenskapet, icke skulle vilja tåla några juridiska band. Då han sett henne kämpa med tvekan, har han av längtan efter hennes kyss genast själv gett efter och föreslagit giftermål, u t a n att säga henne att det andra numera icke varit hans allvar, blott ett prov han ville ställa henne på och fordrade att hon skulle bestå. Efteråt, denna följande dag, är han tyst och tillbakadragen, Rhoda förstår ej varför. Innan aftonen kommer besvikenheten för h e n n e och av den mest förkrossande art. Hon får brev från Mary Barfoot om att Mr Widdowson med förstört utseende besökt henne och frågat om hon gett akt på sin kusin och märkt hans upptagenhet av Monica, samt berättat sina indicier.

Everard blir utom sig över Marys brev och det intryck det gör på Rhoda, vägrar att säga ett ord mer än nej till alla misstankar. Monicas förmodade tillämnade besök hos honom är honom obegripligt. Rhoda är ett rov för tvivel och farhågor. Så skiljas de, Everard i vredesmod, Rhoda i bitter smärta. Ståndaktigt strider och lider hon sig igenom återstoden av sin ferie — för att vid återkomsten till sitt och Marys hem, återgången till det gamla, ha att bestå den hetaste kampen med sig själv, en kamp på förtvivlans gräns.

Everard låter ej höra av sig. Men efter någon tid får Rhoda av Monica — som tar sin tillflykt till henne i sitt elände och även drives av önskan att fria Everard Barfoot, vars känslor för Rhoda hon vet, från en falsk dager — klarhet angående sammanhanget. För sent för att inverka på hennes förhållande till Everard. Det är förbi. Det känner hon oryggligt.

För Rhoda berättar Monica hela sitt förhållande till Bevis: att de talat ut med varandra och att hon varit färdig att tvärt klippa av det äktenskap hon kände som en förnedring för att följa honom. Sin man upplyser Monica först på dödsbädden, sedan hon gett livet åt ett barn, hans barn. Hon har ej velat återse honom efter det brutala uppträde, då han med mordisk häftighet bemött henne som överbevisad äktenskapsbryterska. Mest avskyr hon honom för sin egen demoralisering. Upptäckten av det band som hon ännu ej visste, då hon var färdig att lämna honom för en annan, är ännu en plåga. Rhoda Nunn förmår henne likväl att taga vara på sig själv. Men det är slut med hennes livskänsla, och efter barnets födelse dör hon.

Rhoda och Mary fortsätta sitt arbete med obruten tro på dess mål, Rhoda med vidare livsförståelse och större mildhet än förut. Everard hamnar i ett societetsgiftermål, dock först sedan han efter månaders hårdnackad tystnad åter närmat sig Rhoda och denna gång "friat" en règle men fått nej. Han gifter sig av resonemang, utan kärlek, med en intelligent, genombildad flicka, icke det ideal, han sett och beundrat och älskat i Rhoda, icke "den nya kvinnan", men ett angenämt sällskap, icke en av dessa kacklande gäss eller väsnande hustyranner eller tålamsprövande våp som han alltid betraktat med vredgat förakt.

Den kvinnofråga Gissing behandlar i "The Odd Women" är en etisk och psykologisk, en inre, icke en yttre. Om juridiska problem är icke tal. Den ekonomiska kvinnofrågan beröres blott såsom tillika etisk och psykologisk: yttre självberoende som villkor för inre. I motsats till de många — icke blott motståndare utan även förkämpar för kvinnans frigörelse — som bli stående vid utanverk, finner Gissing träffsäkert den psykologiska kärnan.

Därmed är icke sagt, att var och en, som inrymmer detta, har alldeles samma uppfattning av beståndsdelarna i denna kärna som han.

Ytterst sällan kommer författaren själv fram i något kort yttrande, men i själva karaktäristiken och belysningen framträda hans sympatier. För övrigt är hela romanens byggnad en skicklig konstruktion för uttryckande av hans psykologiska åskådning.

När Mary håller ett programtal för de

unga flickorna med anledning av en deras manliga konkurrens klagomål, när Monica, som förut inte haft något intresse för kvinnlig självständighet, efter sitt giftermål kommer att både erfara behovet därav och teoretiskt försvara den — då är Gissing med dem, lika visst som han är mot doktor Maddens och Mr Widdowsons patriarkalism, den förres ljus och vänlig men oförutseende, till döttrarnas obotliga skada, den senares lättstörd, självupptagen, miss-tänksam, av ett annat och simplare slag.

»Orättvis» till »k v i n n a n s» förmån i det hela är Gissing förvisso icke, lika litet i denna roman som i andra. Det sätt varpå han framställer de äldre syst-rarna Madden som typer för den gamla skolans ogifta kvinnor är nästan skärande obarmhärtigt, och bjärtare än han låter Everard i anekdotiskt berättade giftermåls-historier belysa männens lott med självi-ska eller enfaldiga hustrur kan det knappt ske. »Den nya kvinnan» har hans sym-pati, men det traditionella och dess re-presenteranter ser han med icke så litet av Everards kräsna esteticism och Rhodas dömande hårdhet.

Ett svagt, stillastående, trångtänkt intel-lekt, ett kunskapstomt huvud verkar på Gissings uppfattning oestetiskt och från-stötande, icke det ringaste mer tacknäm-ligt hos en kvinna än hos en man. An-språksfull frasgrannlåt, ytlig bildningsfer-nissa, oäkta »intresse» framkallar hans lugnt behärskade satiriska skärpa. Påfal-lande är den vikt han i nästan varje ka-raktäristik av sina kvinnliga figurer fäster vid deras intellektuella sida: intelligens och bildningsgrad, ända till sådana detaljer som kunskap i latin (vilket blir förklarli-gare därigenom att han själv, liksom flera

av hans hjältar, särskilt älskade antik litteratur, Virgilius bl. a.) Beträffande Mary Bar-foot och Rhoda Nunn är han mindre de-taljerad i den vägen än ofta eljest, men han antyder tillräckligt deras intellektuella nivå genom hela deras sätt att resonera.

Personlig självständighet och frihet från varje mer eller mindre fördolt smäktande eller snärjande rankattityd i förhållande till de män de möta fordrar Gissing oef-tergivligt av de kvinnor han skall skänka sin aktning. Den »kvinnlighet», som är en oklar blandning av inplantade före-ställningar och oförstådda impulser, fram-står för honom icke i någon som helst skönhetsdager. Både som konventionellt utklädd mönsterbild och som verklig före-teelse ser han den med skarpsynt kriti-kerblick, utan cynism visserligen men också utan fördragsamhet. Hans blick är både fast och genomträngande.

»Om kvinnan» (intellektuellt) »är man-nens jämlike varken vet jag eller frågar jag efter», säger Mary Barfoot i sitt an-förande om »kvinnan som inkräktare». Det är ej d ä r o m det gäller. Nog av att de gamla förhållandena, de gamla ide-alen hämmat och förkrympt kvinnornas naturliga växt, till skada och förbannelse för både män och kvinnor. Till varje pris måste det bli annorlunda.

Den sak, som Mary och Rhoda arbeta för och tro på: kvinnornas höjande till full självansvarighet och ädelt oberoende, är icke oviss. De bära segern inom sig själva, i sin egen personlighet, de äro re-dan vad de önska dana andra till: för-verkligandet av en annan kvinnotyp än den traditionellt beprisade.

Karaktäristiskt för Gissing är att hans medkänsla för de umbäranden och olä-

genheter för kvinnorna, som följa med det gamla systemet, icke på långt när är så stark som hans etiskt-estetiska avsmak för de egenskaper, den uppfattning, kort sagt den mentalitet hos kvinnor, som i ogynnsamma fall, enligt honom flertalet, var (är) frukten av detta system.

Liksom Everard utgår han närmast från mannens krav på kvinnan, d. v. s. den mans, som huru han eljest är beskaffad i erotiskt avseende, varmblodig eller sval, självbehärskad eller hårt ansatt av primitiva instinkter, icke utan plåga och aggande vantrevnad kan finna sig i att livet igenom ha bredvid sig en kvinna, som står helt utanför, nedanför hans intellektuella liv.

Kärleken mellan en man och en kvinna kan vara det bästa livet har att ge, säger Everard, men hans förbehåll är rik intellektuell gemenskap och frihet från fördom, icke minst från religiös »fördom».

Ett genomgående drag hos de »intellektuella» män, som Gissing sympatiserar med, är deras krav på tankegemenskap i kärleksförhållandet för att kunna känna harmoni. Kravet varierar mycket i omfång, men hos så gott som alla finns det i någon grad, fullt medvetet. Till och med Everards forne matematiklärare Micklethwaite, som efter inemot tjugo års förlovning äntligen översäll får hemföra sin av lång längtan och okvalificerat nödtvångsarbete utsugna brud — till och med han, som är alldeles oberörd av Everards äktenskapsteorier och äktenskapskritik, önskar för sin fullständiga trevnad, att han kunde inviga sin hustru åtminstone i elementerna av sin vetenskap och bibringa henne idén om tidens och rummets relativitet o. s. v. Everard skrattar godmo-

digt åt honom och hans små fordringar, men är oklanderligt grannlaga, så mycket mer som fru Micklethwaite inger honom sympatisk aktning.

I omtalan låter Micklethwaites önskan löjlig. I Gissing's framställning kommer den osökt fram, i förbigående, samtalsvis, utan pedanteri.

Everards och Rhodas kärlek går sönder — på hennes misstro och hans obändiga fordringsfullhet på hel tillit under vanskliga omständigheter. En skugga av misstro å ena sidan, hänsynslös själviskhet å den andra har hela tiden följt deras känsla för varandra, och den skuggan förjagar till sist hela det darrande lyckoskimret. Författaren moraliserar inte alls. Han endast berättar och analyserar, objektivt och realistiskt. Läsaren får själv draga slutsatserna och fälla omdömet om Rhoda och Everard samt avgöra om deras kärlek skulle kunnat visa sig bärkraftig för livet.

Rhoda är avgjort bokens huvudperson, den, som författaren mest intresserar sig för och vars utveckling han på närmaste håll följer. Hennes bild är i dubbelt avseende ett värdefullt psykologiskt dokument: av den mans sätt att se, som skapat den, och som karaktärsstudie i och för sig.

Själsren, helhjärtad, högsinnad som hon är, har Rhoda i sin ovilja mot falsk sentimentalitet skjutit över målet och får, psykologiskt följdriktigt med en natur som hennes, sedan själv i sitt eget känsloliv röna erotikens kraft just som naturmakt, d. v. s. som oberoende av vilja och tankar. Hennes rätliniga vilja, hennes kyska fantasi, hennes obrutna pliktliv och reflekterade ringaktning för erotikens som sådan hindrar ej lidelsens hemliga växt inom henne. Sin vackra självbehärskning förlorar

hon likväl varken därunder eller under de korta jubelstunderna av tillstådd kärlek. I det yttre sviker den icke ens vid olycks slaget. Ensam uthärdar hon lidelsens våldsamt kvalfulla döds kamp, och lika litet i ord som handling sviker hon sin personlighet. Hon återfinner också sig själv helt.

Den varmblodiga Rhoda och den harmoniska, sympatiska Mary äro levande människor med både styrka och svagheter, inga idealbilder. Men deras skapare, som

har synnerligen litet av den rättrogna, schablonmässiga och omdömeslöst likformigt fördelade »aktningen för kvinnan», skänker dem otvetydigt den art av aktning, som är allra mest sällsynt hos en man, av vad åskådning som helst, i förhållande till en kvinna: rent mänsklig aktning för en fullvuxen personlighet med både lidelse och förnuft och medvetande om båda.

Hilma Borelius.

Fredrika-Bremer-Förbundet och nya lärlingslagen. Med anledning av att kommerskollegium fått i uppdrag att granska det förslag till lag om lärlingsväsendet i vissa yrken, som förlidet år framlades av inom finansdepartementet tillkallade sakkunniga, har Fredrika-Bremer-Förbundets styrelse avlåtit en skrivelse till kommerskollegium, vari Förbundet gör några erin-

ringar med avseende på den kvinnliga arbetarens intressen. Utrymmet tillåter oss ej att i dag redogöra för skrivelsen, därmed måste anstå till Herthas nästa häfte.

Med de av Förbundet föreslagna ändringarna skulle emellertid en eventuell tvekan i fråga om kvinnornas ställning enligt den nya lärlingslagen bli på förhand undanröjd.

Notiser från bokvärlden.

Tyska utsikter. Nytt och gammalt om Emerson m. m. af *Vilhelm Ekelund*. Albert Bonniers förlag.

Till sin yttersta form en hopvräkt hög av tidningsklipp och tillfälligt rästlager ur skrivbordslådan: aforismer, poem, recensioner, kåserier, dagboksklotter, avhandlingar.

Inte en bok — men en värld.

Ty denne unge skåning, andligen som lekamligen landsflyktig, har på trots mot världen skapat sig en konkurrentvärld, där han regerar suveränt och alla ting

stämplats med hans märke. *Made in Germany*, fnyser någon? Javäl; inte i Paris, vilket ju ligger Stockholm närmare. Den kulturfär, ur vilken Vilhelm Ekelund utgår, heter det ideala Germania och torde vara den yppersta högskola och luftkurort för anden.

Den starka höglandsluften i Vilhelm Ekelunds värld bär spänstigt vingade tankar, som med sin stolta och skimrande flykt skänka skådaren en fint rusande förnimmelse av frihet. Själva rörelsens behag är det som stimulerar, deras inne-

börd och riktningar må sedan vara en till lags eller osympatiska, främmande eller förtrogna. Det vore i sanning lite löjligt att försöka yppa gräl på avstånd med dessa självhärskande och oåtkomliga väsen.

Det skrives av ingen i Sveriges land en svenska så skönt naturligt vuxen och så stramt kraftig som denne osvenske diktares. Han synes helt obekymrad om stil, rent vårdslös ibland, och han har råd till det, ty han kan aldrig mista hållningen.

Ernst Ahlgren av *Mathias Feuk*, fil. d.r. (Verdandis småskrifter 198.) Albert Bonniers förlag.

På grund av sitt ämne bör denna fickformatsbiografi nämnas för Herthas läsare, vilka sannolikt intressera sig för att man håller vid liv minnet av den kvinna, om vilken Esselde kunde döma, att hon var "till begåvning och vilja något av det mest storslagna svensk natur har att uppvisa".

Det lilla arbetet är skrivet med en vinnande värme och en rask, nästan brådsåkande ledighet. Förf. har haft mera hjärta än tid för sitt ämne — bättre det i varje fall än tvärtom. Hans sätt att disponera det och fördela betoningen är måhända just vad det folkupplysande syftet fordrar — jag känner inte förutsättningarna hos den publik, för vilken skriftserien tyckes avsedd —; men varför Ernst Ahlgren ännu lever, varför hon

tjugofem år efter sin död hyllas som aldrig i livet, kommer därvid näppeligen till synes.

Inte är det hennes böcker som föra henne till odödligheten. De ha sin goda, säkra plats i litteraturhistorien, men man läser dem inte mer för deras egen skull. Man behöver inte orda mycket om dem, och inför deras auktor löper man risk att glömma dem fullständigt.

Den växande vördnaden för Ernst Ahlgren betyder en brytning med den officiella och sociala värderingen av män-skor, den som rättar sig efter verket och icke efter väsendet. Vi tacka henne inte för vad hon utfört, ty det kunde vi um-burit, inte för hennes levnad, ty den var irrande, vanställd av mesallianser och ömklighetens tragik, men vi se med öm-het och beundran upp till den höga ge-stalt, som kommer oss allt närmare till mötes ur denna futtighet och förnedring.

Hennes öde är en väldig paradox: hon var till konstnär född, hon var skriftstäl-lare ut i fingerspetsarna, och hon strävade oerhört bara för att frambringa akt-ningsvärt konstarbete. Men det egentliga resultatet var ingenting annat än denna strävan själv, denna livskamp och död för dikten, denna idealhårda självfördomelse, som lyfter henne högt över det plan, där lyckade konstverk och firade författare frodas.

K. J.

HERTHA

Tidskrift för den svenska kvinnorörelsen, utgiven av **Fredrika-Bremer-Förbundet**.

Redaktör: **Ellen Kleman**.

Förbundsmedlemmar erhålla tidskriften till ett pris av kr. 2:— varvid prenumeration sker direkt genom **Fredrika-Bremer-Förbundets** byrå, 48 Klarabergsgatan, Stockholm. **Icke-förbundsmedlemmar** prenumerera å närmaste postanstalt eller i bokhandel. Pris för postupplaga: $\frac{1}{1}$ år kr. 5:—; $\frac{1}{2}$ år kr. 2:75. — Lösnummer 35 öre. **Redaktion och expedition:** 48 Klarabergsgatan II, Stockholm. **Redaktionstid:** måndagar, onsdagar och fredagar kl. 1—3. **Expeditionen:** kl. 11—4 varje söckendag.

Annonsering genom F. Englunds Boktryckeri, 40 Drottninggatan, Stockholm.

COLLAN-OLJAN,

världens förnämsta läderpre-servativ, gör skodonen *absolut vattentäta* och *minst dubbelt varaktiga*. Finnes öfverallt å 0:75 och 1:25 per flaska.

**A.-B. COLLAN-OLJE-FABRIKEN,
T. OLSEN, Stockholm.**

4

Ett verksamhetsfält för kvinnor

hitintills mindre beaktat men med rika möjligheter för den kvinnliga företagsamheten erbjuder livförsäkringsverksamheten. Redan år 1911 engagerade »Allmänna Lif» med gott resultat en kvinnlig organisatör för livarbete i Stockholm. Verksamheten förlades då främst bland de självförsörjande kvinnorna själva, vilka ju, enbart de, erbjuda ett rikt arbetsfält, men intet hinder möter för en kvinnlig livackvisitör att utsträcka verksamheten även bland männen.

Allmänna Lifförsäkringsbolaget inbjuder härmed intresserade kvinnor till samarbete och lämnar gärna alla härför erforderliga upplysningar antingen vid personligt besök å huvudkontoret, Strandvägen 5 A, Stockholm, eller telefonledes, Rikstel. 78 82, Allm. tel. 65 54.

»Allmänna Lif» är Sveriges äldsta ömsesidiga livförsäkringsbolag; dess fonder överstiga 18 millioner kronor; bolagets till de försäkrade utbetalda vinst uppgår till över 1,500,000 kronor. Tag agentur för »Allmänna Lif»! Tag själv livförsäkring i »Allmänna Lif»!

14

A.-B. Nordiska Kompaniet.

Textilafdelningen Thyra Grafström, Stockholm

Permanent utställning av färdiga och påbörjade arbeten samt material. Råd vid inredning av våningar m. m.

Undervisning

i Italiensk spets- och annan konstsöm.

Ständigt på lager därtill hörande material:

Svensk, Fransk och Bömisk Spetsråd. Rikhaltigt urval av Spetsmönster.

24

FÖR KAPITALISTER, särskilt fruntimmer, har det länge varit ett önskningsmål att kunna överlämna vården av sina värdepapper och skötseln av sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet av det anförtrodda uppdraget ävensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatavdelning

(Lilla Nygatan 27, expeditionstid 10—4),

som under garanti av **Stockholms Enskilda Bank** åtager sig vård och förvaltning av enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatavdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatavdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenten influtna medel. Vidare efterser Notariatavdelningen utlottningar av obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blivit utlottad, samt lämnar förslag till ny **placering** av det ledigblivna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatavdelningen, underrättar Notariatavdelningen gäldenären därom att räntorna å inteckningarna skola till avdelningen inbetalas, varefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatavdelningen, att inteckningarna bliva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos avdelningen deponerad inteckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter **Stockholms Enskilda Bank** därigenom uppkommen skada.

Förvaringsavgift: 50 öre för år per 1,000 kronor av depositionens värde, dock ej under två kronor.

12

STOCKHOLMS MUSIK-INSTITUT.

Brahegatan 7 B. Allm. tel. 115 96. Riks Öst. 1185.

VÅRTERMINEN börjar den 12 Januari. Undervisningsämnen: **Piano, Solosång, Violin, Harmonilära, och Musikhistoria.** Lärare i sång: Fru **Clary Morales.** Förste lärare i violin: Konsertmästare **Ivar Dahlström,** i piano: **Undertecknad.** Lärare i harmoni: Direktör **Ötto Olsson.** Musikhistoriska föreläsningar: Herr **Olallo Morales.** Anmälningstid: Lördagen d. 10 Jan. kl. 1—3 och $\frac{1}{6}$ — $\frac{1}{2}$ 7 e. m. Under terminen anmälning- och mottagningstid dagl. kl. 1—2. Prospekt tillhandahålles. Filialer å **Söder, Kungsholmen och Lidingö Villastad.**

Sigrid Carlheim-Gyllensköld.

19

Stipendium.

Från

Fredrika - Bremer - Förbundets Allmänna Stipendiefond

utdelas år 1914 ett stipendium å 700 kronor för litteraturhistoriska studier vid tyska arkiv och bibliotek.

Villkor för sökande är att vara samt under minst två år omedelbart före ansökans insändande hava varit mantalsskriven i **Stockholms stad**.

Ansökningar ställas till Fredrika-Bremer-Förbundets Stipendienämnd, Stockholm, **innan 15 Februari**, åtföljda av intyg styrkande kompetens, präst-, läkare- och mantalsintyg samt andra handlingar sökande vill åberopa.

Stockholm i Januari 1914.

Stipendienämnden.

20

Stipendium.

Från

Fredrika - Bremer - Förbundets Allmänna Stipendiefond

utdelas för 1914 ett resestipendium å 700 kronor till kvinna, som vill taga kännedom om sociala välfärdsinrättningar vid industriella företag, berörande kvinnor och minderåriga.

Ansökningar ställas till Fredrika-Bremer-Förbundets Stipendienämnd, Stockholm, **innan 15 Februari**, åtföljda av intyg styrkande kompetens, präst- och läkarebetyg samt andra handlingar sökande vill åberopa.

Stockholm i Januari 1914.

Stipendienämnden.

21

Innehållsförteckning:

- Änkedrottning Sophia †.** Av *Agda Montelius.*
- Sveriges uppgift i världshistorien. I.** Av *Lydia Wahlström.*
- Kvinnornas försvarspetition.** Av *Bertha Nordenson.*
- Glimtar utifrån.**
- Alexandra Gripenberg.** In memoriam. Av *Maria Cederschiöld.*
- En mans synpunkt.** Av *Hilma Borelius.*
- Notiser från bokvärlden.** Av *K. J.*

Hälsans vårdande

Ett ej sällan förbisett medel till hälsans bibehållande och återvinnande samt till att förekomma sjukdom är att **vårda huden.**

Under normala förhållanden är lämplig vattenbehandling det bästa medlet och fullt tillräckligt för hudens vård. Vid **svettning efter större ansträngning, vid förkylning, mot fotsvett och kalla fötter** verkar frottering med ett av Salubrin fuktat tygstycke välgörande och uppriskande.

3 b